

Asia: VN/2575/2021

Luonnos hallituksen esitykseksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain, terveydenhuoltolain sekä korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Vastaajataho:

Kunta

Kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyön varmistaminen

1a) Hyvinvointialueen olisi esityksen mukaan yhdessä alueensa kuntien kanssa muodostettava *alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä*. Onko ehdotus mielestänne tarkoituksenmukainen kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyön varmistamiseksi?

Kyllä [Alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä on hyvä. Sillä tuetaan alueella yhdenvertaista ja tasalaatua opiskeluhuoltoa. Pohdimme samanaikaisesti, tuleeko kunnan oppilashuollon ohjausryhmän ja hyvinvointialueen oppilashuollon yhteistyöryhmän toimintaan päällekkäisyyksiä vain muutaman kunnan muodostamalla hyvinvointialueilla. Voisiko tarvittaessa alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä olla samalla kunnan tai kuntien opiskeluhuollon ohjausryhmä? Nykyisen lain mukaisesti kunnan opiskeluhuollon ohjausryhmän tehtäviä voi tehdä joku toinen sopiva (tehtäväksi määritelty) ryhmä.]

1b) Millä taholla tulisi käsityksenne mukaan olla vastuu alueellisen opiskeluhuollon yhteistyöryhmän muodostamisesta?

Hyvinvointialueella [Tällöin hyvinvointialueelle tulee vastuu tämän alueellisen opiskeluhuollon yhteistyöryhmän muodostamisesta eikä se esimerkiksi ajautuisi yksittäisen kunnan vastuulle. Lisäksi jatkossa opiskeluhuollon asiantuntijat ovat sijoittuneena hyvinvointialueille, jolloin on luontevaa, että he toimivat vastuullisina omassa tehtäväalueessaan.]

2) Kunnan tai useamman kunnan yhdessä tulisi laatia opiskeluhuollon toteuttamiseksi *kunnan opiskeluhuoltosuunnitelma*, joka liitettäisiin lastensuojelulain (417/2007) 12 §:n mukaiseen kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. Onko esitys mielestänne tarkoituksenmukainen?

Kyllä [Suunnitelman liittäminen osaksi lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa edistää lasten ja nuorten hyvinvointityön kokonaisuuden hahmottamista ja painottaa opiskeluhuollon ennaltaehkäisevän roolin tärkeyttä hyvinvointityössä. Tällä hetkellä kuntakohtaiset suunnitelmat ovat kouluastekohtaisia. Tarvitaan valtakunnallinen ohjeistus kuntakohtaisen suunnitelman laadintaan. ON kuitenkin huomioitava, ettei tällä tavoin tule liikaa eritasoisia tai päällekkäisiä suunnitelmia lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyen.]

3) Hyvinvointialueella tulisi olla *alueellinen opiskeluhuoltosuunnitelma*. Se valmisteltaisiin alueellisessa opiskeluhuollon yhteistyöryhmässä ja hyväksyttäisiin hyvinvointialueen aluevaltuustossa. Alueellinen opiskeluhuoltosuunnitelma liitettäisiin lastensuojelulain 12 §:ssä tarkoitettuun alueelliseen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. Huomioitanne esityksestä?

Kannatettava ehdotus. Yhdenmukaisuus opiskeluhuollon toiminnassa vahvistuisi alueella. Haasteena ovat hyvinvointialueet, joilla kuntia on paljon. Kuntien toiveet ja tarpeet saattavat olla erilaisia esimerkiksi kunnan koosta riippuen. Jos tämän lisäksi tehdään vielä kuntakohtainen opiskeluhuoltosuunnitelma ja kuntakohtainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma (tai muu vastaava kuntakohtainen hyvinvointisuunnitelma), on vaaran, että näitä erilaisia suunnitelmia on monilla eri tasoilla yhtäaikaaisesti.

4) Mikäli esitys ei mielestänne riittävästi huomioi erilaisia opetuksen ja koulutuksen järjestäjiä, kuten esimerkiksi ne, jotka toimivat useamman kunnan alueella tai yksityiset koulutuksen järjestäjät, millä tavoin muuttaisitte esitystä?

Meidän näkemyksemme mukaan tämä voi aiheuttaa uudenlaisia haasteita koulutuksen järjestäjille, jotka toimivat monella hyvinvointialueella. Toisaalta tässä on mahdollisuus myös koulutuksen järjestäjän vahvistaa ja tasalaatuista opiskeluhuollon kokonaisuutta hyvinvointialueen yhteistyöryhmän tuella. Samalla kuitenkin hyvinvointialueita, yhteistyöryhmiä sekä ohjaavia suunnitelmia voi olla (liian) monia.

5) Hyvinvointialue järjestää opiskeluhoitopalvelut 1.1.2023 alkaen. Näettekö, että opetuksen tai koulutuksen järjestäjällä on yhdessä hyvinvointialueen kanssa edellytykset huolehtia oppilas- ja opiskelijahuoltolain 9 §:n mukaisesti siitä, että opiskeluhollosta muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus?

Kyllä

Opiskeluhuollon yksilökohtaisen työn kirjaaminen, rekisterinpito ja tietosuoja

6) Esityksessä täsmennetään opiskeluhuollon kirjaamiseen, rekisteröintiin ja tietojen salassapitoon liittyviä oppilas- ja opiskelijahuoltolain säännöksiä. Huomioitanne esityksestä?

Pidämme hyvänä, että esityksessä kuvataan yksityiskohtaisesti yksilökohtaisen opiskeluhuollon tietojen kirjaaminen ja siihen liittyvät vastuut. Opiskeluhoitokertomukset jäävät jatkossakin opetuksen ja koulutuksen järjestäjien vastuulle, mikä tulee huomioida kunnassa. (Tällä hetkellä käytännöt ovat kirjava ja asiakasturvallisuutta vaarantavia.)

Psykologien ja kuraattoreiden asiakastietojärjestelmät ovat tällä hetkellä kovin erilaisia eri kunnissa. Järjestelmien tulee jatkossakin olla sellaisia, että niihin voidaan kirjata myös kuraattoreiden ja psykologien opiskeluhoitolaista tärkeimmäksi määrittelemä työmuoto, yhteisöllinen työ. Yhteisöllisen työn eri muodot tulee saada näkyväksi myös tietojärjestelmässä. Työn vaikuttavuuden arvioinnin kannalta on tärkeää, että asiakasjärjestelmä tunnistaa sen, että yksilöasiakkuudessakin

opiskelija voi tulla autetuksi yhteisöllisellä tasolla. Asiakastietojärjestelmien kehittäminen työntekijöiden ja asiakkaiden kannalta toimivaksi ja koko työn kirjoa kuvaaviksi vaatii pitkäjänteistä kehittämistyötä. Myös sähköinen tiedonsiirto eri asiakastietojärjestelmien välillä täytyy jatkossa olla mahdollista.

Meistä Keravalla on hyvä ja toimiva asiakastietojärjestelmä, joka on tehty nimenomaan oppilashuollon tarpeisiin. Meistä vaarana voisi olla, että tämä järjestelmä korvattaisiin asiakaskeskeisillä sosiaali- ja terveystoimen järjestelmillä, joissa yhteisöllinen ja konsultatiivinen oppilashuoltotyö jää näkymättömiin.

7) Miten arvioisitte esitysluonnosta tietosuojasääntelyn näkökulmasta?

Ks. kohta 6

8) Opiskeluhuollon siirtyessä hyvinvointialueelle tulee myös opiskeluhuollon psykologien ja kuraattorien kirjaamat asiakastiedot tallentaa valtakunnallisiin tietojärjestelmäpalveluihin eli Kanta-palveluihin. Kanta-palveluihin liittymisen määräaajoista säädetään laissa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä. Psykologien tietojen tallentaminen tulisi aloittaa heti hyvinvointialueiden aloittaessa. Sosiaalihuollon ja kuraattorien liittymisvelvoitteen määräaika on 1.9.2024. Arvioitko tarvittavien muutosten olevan mahdollisia näiden määräaikojen puitteissa?

Muita huomioitane [Aikataulu riippuu pitkälti kohdassa 6 kerrotuista seikoista. Jos jo käytössä oleva järjestelmä saadaan liitettyä Kanta-palveluihin määräajassa, niin kirjaaminen onnistunee ehdotetussa aikataulussa. Jos täytyy siirtyä kokonaan toiseen järjestelmään, on huomioitava yhteensovittamisen haasteet ja henkilöstön kouluttaminen. Siirtymäaika voi olla tarpeen monissa tapauksissa.]

Muut huomiot esityksestä

9) Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 16 §:n mukaan oppilaitoksen työntekijän tulee olla yhteydessä opiskeluhuollon psykologiin tai kuraattoriin, jos oppilaitoksen tai opiskeluhuollon työntekijä arvioi opiskelijan tarvitsevan opiskeluhuollon psykologi- tai kuraattoripalveluja. Esityksessä ehdotetaan, että yhteydenotto opiskeluhuoltopalveluihin koskisi psykologin ja kuraattorin palveluiden lisäksi myös koulu- ja opiskeluterveydenhuollon lääkärin ja terveydenhoitajan palveluja. Yhteydenotto tapahtuisi jatkossa yhteisymmärryksessä oppilaan tai opiskelijan kanssa. Huomioitane esityksestä?

On tärkeää, että yhteydenoton tulisi perustua oppilaan suostumukseen, mikä selkiyttää epäselvää nykytilannetta. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluissa hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on nykyiselläänkin keskeistä. Se, että heidän palveluissaan käytetään samaa huolen puheeksi ottamisen polkua kuin muissakin oppilas- ja opiskelijahuoltopalveluissa, on järkevää ja selkeyttää tilannetta opiskelijoilla, oppilaille ja yhteistyökumppaneille.

10) Hyvinvointialue järjestää 1.1.2023 alkaen opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelut, kouluterveydenhuollon sekä lukioiden ja ammatillisen koulutuksen opiskeluterveydenhuollon. Voimassa olevan oppilas- ja opiskelijahuoltolain 24 §:n mukaan Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ohjaa ja kehittää yhteistyössä Opetushallituksen kanssa edellä mainittuja palveluja. Esityksen mukaan Opetushallitus ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ohjaisivat ja kehittäisivät yhdessä yhteisöllistä opiskeluhuoltoa ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksella olisi päävastuu edellä mainittujen hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevien palvelujen ohjauksesta ja kehittämisestä. Pidättekö esityksen mukaista

ohjaus- ja kehittämisvastuun muutosta tarkoituksenmukaisena vai tulisiko Opetushallituksen ohjaus- ja kehittämisrooli säilyttää nykyisellään?

Kyllä, esitys on tarkoituksenmukainen [Koulussa tai oppilaitoksessa oppilashuoltotyö kuuluu kaikille, joten OPH:n rooli ohjaamisessa ja kehittämisessä täytyy säilyttää jatkossakin. Kuten edellä on tullut ilmi, joissain esityksen kohdissa vahva valtakunnallinen ohjaus on tarpeen, esimerkiksi oppilashuoltokertomukset. Sen vuoksi THL:n ja OPH:n roolien oppilashuollon ohjaamisessa ja kehittämisessä tulee olla selkeät.]

11) Mahdolliset muut huomionne esitysluonnoksesta?

Osittain esitys lisää eri tasoilla tehtävää, mahdollisesti päällekkäistä, työtä. Erilaisten suunnitelmien lisääntyessä työn määrä lisääntyy ja vastuun- ja tehtävien jakoa tulee linjata. Suunnitelmat olisi ohjeistettava valtakunnallisesti. Nyt opiskeluhoitoa hoitava henkilöstö siirtyy hyvinvointialueelle, opetuksen järjestäjien on määriteltävä selkeästi jonkun viran tai toimenhaltijan vastuulle hyvinvointialueen kanssa tehtävä yhteistyö.

Hallituksen esityksessä sekä esiopetuksen että toisen asteen osuus on kauttaaltaan niukka. Esiopetus ja toinen aste omine erityispiirteineen tulisi huomioida nykyistä paremmin. Toisen asteen oppilashuollon palveluihin tulee painetta oppivelvollisuuden pidentämisen myötä.

Kuntakohtainen opiskeluhoitosuunnitelma on kunnille uusi tehtävä. Tähän saakka suunnitelmat on ohjeistettu opetussuunnitelman perusteissa tai OPH: n määräyksissä kouluasteen mukaisesti. Mikäli jatkossa laaditaan kunnan suunnitelma, se tulee ohjeistaa erikseen. Lisäksi ymmärryksemme mukaan esityksessä ei ole kuvattu, tehdäänkö opiskeluhoitosuunnitelmat vuosittain vai esimerkiksi aluevaltuustokausittain.

Larsson Tiina
Keravan kaupunki

Koschke Pauliina
Keravan kaupunki